

Metodika popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu

Úvod a zdůvodnění

Objektivní hodnocení zevnějšku u masných plemen skotu má významný vztah k vyjádření masné užitkovosti a vysokou korelaci k hodnocení jatečně upraveného těla po porážce. Vzhledem k tomu, že po roce 1990 nebyly v naší republice zkušenosti s hodnocením jednotlivých masných plemen, protože jejich chov byl po tomto roce teprve zaváděn (mimo plemene hereford), bylo pro hodnocení masného skotu využito upravené metody uplatňované u skotu s kombinovanou užitkovostí. Byl hodnocen užitkový typ, velikost těla, tělesná stavba, končetiny a zád'. Pro hodnocení jednotlivých znaků se využila bodová stupnice od 1 bodu do 10 bodů. Tento systém však neumožňoval podrobnější hodnocení masné užitkovosti. Z tohoto důvodu byl od roku 1996 ověřován systém, který vycházel ze zahraničních zkušeností (především Francie a Dánska) a lépe postihoval fenotypové vyjádření masné užitkovosti skotu. Po zpracování výsledků za sledované období a jejich vyhodnocení byla upravena a zpracována „Metodika popisu a hodnocení zevnějšku masných plemen skotu“.

A. Všeobecná ustanovení

1. Metodika je určena k popisu a hodnocení zevnějšku všech masných plemen skotu chovaných v ČR.
2. Metodika obsahuje rámcovou osnovu. Při hodnocení konkrétního plemene se vychází ze schváleného standardu a znalosti stavu populace. U jednotlivých tělesných znaků je proto vyjádření bodové stupnice podle jednotlivých plemen zcela specifické.
3. Výsledky popisu a hodnocení zevnějšku jsou součástí odhadu plemenné hodnoty. Jsou také využívány při sestavování přípařovacích plánů, při základních výběrech plemenných býků, případně při dalších příležitostech jako jsou výstavy, svody a přehlídky zvířat.
4. Hodnocení je prováděno školeným bonitérem, kterého jmenuje příslušné uznané chovatelské sdružení.

Příslušné šlechtitelské programy upravují jednotlivé kategorie a věk, který je rozhodující pro hodnocení a posuzování zevnějšku.

5. Popis jednotlivých znaků zevnějšku, tělesné rozměry, vady a celkové hodnocení se zaznamenává na tiskopise, který slouží jako prvotní doklad pro další zpracování v rámci kontroly užitkovosti a kontroly dědičnosti masných plemen.

B. Popis znaků zevnějšku

Představuje bodové vyjádření hodnoceného znaku v rozpětí od 1 (minimální) do 10 (maximální) bodů v rámci biologických extrémů hodnoceného plemene.

Charakteristika popisovaných znaků

Při hodnocení popisovaných znaků vychází bonitér z průměru populace hodnoceného plemene. Zároveň dbá o maximální možné využití celé bodové stupnice při hodnocení v rámci této populace a jednotlivých věkových kategorií.

- **Tělesný rámec**

1. **Výška těla** - je charakterizována výškou v kříži, která je měřena holovou mírou na spojnici hrbolů kyčelních. Bodové hodnocení je prováděno pomocí přepočítávací tabulky s ohledem na věk, pohlaví a plemeno. Součet bodů je 10.

2. **Délka těla** - hodnocení je prováděno vizuálním posouzením. Hodnotí se absolutní délka těla od pomyslné kolmice spuštěné v kohoutku až po kolmici spuštěnou v hrbolu kosti sedací. Součet bodů je 10.

3. **Hmotnost** - je zjišťována vážením zvířete s přesností na 1 kg. Bodové hodnocení je prováděno pomocí přepočítávací tabulky s ohledem na věk, pohlaví a plemeno. Součet bodů je 10.

- **Kapacita těla** - zahrnuje vizuální hodnocení následujících tělesným rozměrů

4. **Přední šířka hrudníku** - posuzuje se šířka základny hrudníku mezi předními končetinami při pohledu ze předu.

5. **Hloubka hrudníku** - je charakterizována hloubkou hrudníku za lopatkou. Při hodnocení se přihlíží k hloubce hrudníku v krajně posledního žebra. Popisuje se absolutní hloubka hrudníku, nepřihlíží se k relativnímu vyjádření s ohledem na výšku.

6. **Zád'** - hodnotí se délka (při pohledu z boku) a šířka (při pohledu ze zadu). Délka je vyjádřena vzdáleností spojnice hrbolu kosti kyčelní a kostí sedací. Šířka je posuzována s ohledem na vzdálenost kostí sedacích a přihlíží se k přední šířce pánve.

Součet bodů za popisované znaky je maximálně 30.

- **Osvalení** - je charakterizováno osvalením plece, hřbetu a zádě

7. **Plec** - hodnotíme klenutí a vývin osvalení plece z pohledu ze předu a z boku.

8. **Hřbet** - vyjadřujeme šířku a výraznost klenutí osvalení od kohoutku až po bedra

9. **Zád'** - hodnotíme plnost kýty, která je vyjádřena šířkou, hloubkou a klenutím při pohledu z boku a zezadu.

Součet bodů za popisované znaky je maximálně 30.

10. **Užitkový typ** - zahrnuje hodnocení celkové ušlechtilosti zvířete, harmonie tělesné stavby a pohlavního výrazu. Součet bodů je 10.

Vlastní celkové hodnocení je vyjádřeno součtem získaných bodů za tělesný rámec, kapacitu těla, osvalení a užitkový typ (maximální možný počet získaných bodů je 100). V rámci jednotlivých šlechtitelských programů je možno při využití přepočítávacích koeficientů určitý hodnocený znak zvýhodnit na úkor jiného. Musí být při tom dodržen celkový počet možných získaných bodů za partii a celkem.

C. Vady exteriéru

Současně s popisem zvířete se zaznamenávají v tiskopise o hodnocení vady zevnějšku, případně další znaky, které jsou pro hodnocené masné plemeno dány šlechtitelským programem. Tyto programy zároveň stanovují, které vady jsou rozhodující pro selekci zvířat (příloha číslo 4). Seznam vad může být pro některá plemena doplněn.

D. Přílohy

K posuzování a hodnocení jednotlivých znaků slouží obrazová příloha číslo 1 až 4.

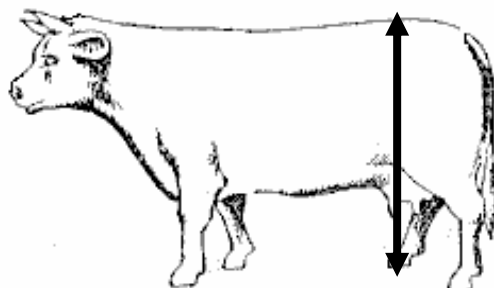
Vypracování metodiky - zpracovatel

Český svaz chovatelů masného skotu v Praze (ČSCHMS) IČO: 00536903, organizace oprávněná dle zákona č. 154/2000 Sb.

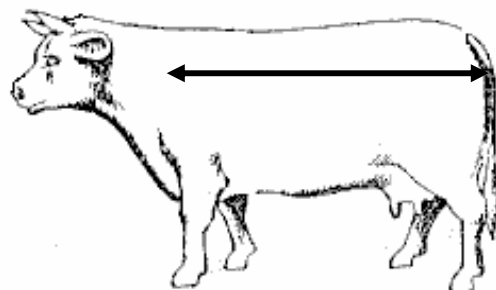
V Praze, dne 20.12. 2006

Příloha číslo 1 – Tělesný rámeček

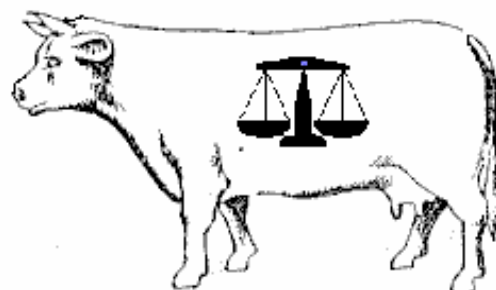
1. výška v kříži

2. délka těla

3. Hmotnost

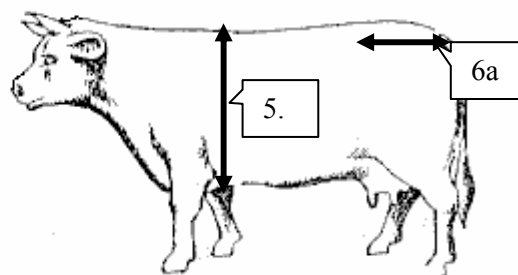

Příloha číslo 2 – Kapacita těla

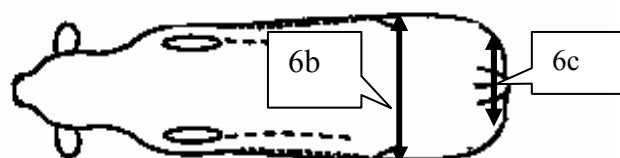
4. Přední šířka hrudníku

5. Hloubka hrudníku
6. Délka zádě - a

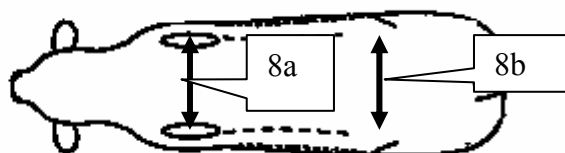
6. Přední šířka zádě - b
6. Šířka zádě - c

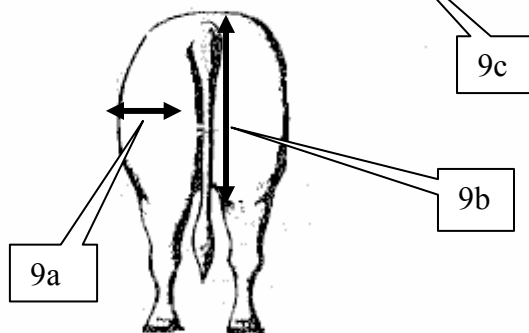
7. Osvalení plece

8. Osvalení hřbetu – kohoutek a
8. Osvalení hřbetu – bedra b

9. Zád' – plnost kýty a
9. Zád' – hloubka kýty b
9. Zád' – délka kýty c

Příloha číslo 4 - Seznam vad zevnějšku

Označení	Tělesná partie	Číslo vady	Vada
A	Hlava	1	Dlouhá
		2	Úzká
		3	Široká
		4	Hrubá
		5	Krátká
		6	Vady čelistí
B	Krk	1	Lalok
		2	Dlouhý
		3	Úzký
C	Plec	1	Volná lopatka
		2	Uvolněná plec
		3	Vyplecená
D	Hrudník	1	Mělký – úzká základna
		2	Plochý
		3	Zaškrcený
E	Středotrupí	1	Krátké
		2	Vykasaná slabina
F	Hřbet	1	Volný
		2	Kapří
G	Bedra	1	Propadlá
		2	Odsazená
H	Kost křížová	1	Zkrácená
		2	Vysazená
		3	Dopředu skloněná
CH	Kořen ocasu	1	Vysoko nasazený
		2	Nízko nasazený
I	Přední končetiny	1	Otevřený postoj
		2	Sbíhavý postoj – sudovitý
		3	Ixovité
		4	Volná spěnka
		5	Dlouhá spěnka
		6	Volné mezipaznehtní vazy
		7	Mezipaznehtní mozol
		8	Nízká patka – málo hmoty paznehtní
J	Zadní končetiny	1	Otevřený postoj
		2	Sbíhavý postoj – sudovitý
		3	Strmý postoj
		4	Příúhlený postoj – šavlovitý
		5	Volná spěnka
		6	Dlouhá spěnka
		7	Volné mezipaznehtní vazy
		8	Mezipaznehtní mozol
		9	Nízká patka – málo hmoty paznehtní
J	Zadní končetiny	10	Překlubování
K	Zbarvení	1	Vady zbarvení
L	Povaha	1	Příliš temperamentní – rabiátní
		2	Nervózní